

**ПРЕДМЕТ СУДОВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ**

Формування та розвиток судового адміністративного процесуального права як підгалузі адміністративного процесуального права об'єктивно обумовлено: по-перше, процесами судового реформування, а саме підвищенням ролі та значення адміністративної юстиції у механізмі судового захисту прав людини у взаємовідносинах з органами публічної влади; по-друге, розвитком науково-практичної парадигми сучасного конституціоналізму, у «центрі» якої знаходиться людина, що детермінує тенденцію гуманізації, яка проявляється в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства та держави, а саме – у сприйманні людини як цінності для суспільства, у повазі до честі та гідності особи, в забезпеченні та захисті прав і свобод людини і громадянина від можливого свавілля з боку органів публічної влади. Крім зазначених політико-правових підстав виокремлення судового адміністративного процесуального права, теоретично необхідним є визначення основних ознак, що характеризують юридичну специфіку цієї підгалузі адміністративного процесуального права, однією із яких є предмет правового регулювання – суспільні відносини конкретного виду, що є складовою частиною предмета адміністративного процесуального права як галузі права.

Щодо визначення предмета судового адміністративного процесуального права, то слід почати з того, що в адміністративно-правовій науці не існує єдності щодо змісту дефініції «адміністративного процесу». Так, в монографічній праці за редакцією В.Б. Авер'янова виокремлюються чотири основні сфери застосування поняття «адміністративний процес», а саме: порядок розгляду справ в адміністративних судах (тобто адміністративне судочинство); порядок реалізації повноважень органів виконавчої влади щодо підготовки та прийняття нормативних й індивідуальних адміністративних актів (тобто так званий «позитивний», або «управлінський» адміністративний процес); порядок реалізації повноважень органів виконавчої влади з розгляду скарг приватних осіб (тобто так званий «квазіюрисдикційний» адміністративний процес); порядок застосування заходів адміністративного примусу (тобто юрисдикційний адміністративний процес) [1, с. 41]. При цьому робиться висновок: «...оскільки названі чотири сфери – цілком неоднорідні за якісними ознаками, то найбільш прийнятним варіантом застосування дефініції «адміністративний процес» було б поширення його виключно на сферу адміністративної юстиції» [1, с. 41-42]. Це розуміння є основою «вузького» підходу щодо визначення адміністративного процесуального права як системи адміністративно-процесуальних норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються під час здійснення адміністративного судо-

чинства. Після прийняття Кодексу адміністративного судочинства України (далі: КАСУ) від 06.07.2005 р. [2] ця концепція отримала «законодавче підґрунтя» для свого розвитку, адже у п. 5 ч. 1 ст. 3 було закріплено, що під «адміністративним процесом» необхідно розуміти правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства.

Водночас, існує широкий підхід щодо визначення адміністративного процесу та адміністративного процесуального права, якого додержується, наприклад, Е.Ф. Демський, який вважає, що «предмет адміністративного процесуального права становить система суспільних правовідносини, які виникають між органами владних повноважень, їх посадовими особами, судом, з одного боку, та фізичними чи юридичними особами, з іншого, щодо визнання, реалізації і захисту прав і законних інтересів особи і держави у сфері публічних відносин та розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, визначеному адміністративним процесуальним законодавством» [3]. Кореспондує цьому визначенню поняття адміністративного процесу, яке надає С.Г. Стеценко, а саме як «врегульованої нормами адміністративно-процесуального права діяльності органів публічної адміністрації та деяких інших владних суб'єктів, спрямованої на розгляд та вирішення адміністративних справ» [4]. І.П. Голосніченко також не обмежує адміністративний процес тільки адміністративним судочинством, включаючи до нього і «провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження щодо надання адміністративних послуг, провадження щодо оскарження рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до інституцій вищих органів» [5]. Р.В. Миронюк вважає, що «найбільш прийнятним для сучасних реалій правотворення та правозастосування є погляд на адміністративний процес саме в широкому розумінні, яким охоплюється весь предмет регулювання адміністративно-процесуальних норм» [6, с. 8].

Таким чином, в юридичній літературі можна виокремити два основних підходи (розуміння) щодо визначення адміністративного процесуального права – широкий та вузький. Втім, системний аналіз положень КАСУ в різних його редакціях надає підстави віддати перевагу концепції широкого розуміння адміністративного процесуального права. Так, відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 3 КАСУ (в редакції від 06.07.2005 р.) «адміністративний процес – правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства». Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 4 КАСУ (в редакції від 3 жовтня 2017 року) [7] «судовий процес – правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства». Отже, відбулася заміна терміна «адміністративний процес» на «судовий процес» при залишенні його змістовного наповнення. Звідси можна зробити висновок, що законодавець, впроваджуючи нову вербальну конструкцію «судовий процес», таким чином відмовляється від визначення адміністративного процесу у вузькому сенсі.

Враховуючи, що цей судовий процес має адміністративно-процесуальну природу та, водночас, змістовно конкретизується (обмежується) колом правовідносин, що виникають під час здійснення адміністративного судочинства, представляється обґрунтованим ви-

значати його як судовий адміністративний процес та, відповідно, виокремлювати судові адміністративне процесуальне право.

Звідси, предметом судового адміністративного процесуального права є сукупність суспільних правовідносин, що виникають між адміністративним судом та суб'єктом владних повноважень, іншими фізичними чи юридичними особами під час здійснення адміністративного судочинства. Це процесуальні правовідносини, які мають такі характеристики: їх функціональне призначення полягає в забезпеченні реалізації прав особи на судовий захист від порушень з боку суб'єктів владних повноважень; за своєю природою вони є «динамічними» (так само, як і інші види процесуальних правовідносин), мають виключно активний характер, оскільки їх матеріальний (фактичний) зміст виявляється в активній поведінці суб'єктів, яка складається із певних дій; відрізняються публічним характером, що виражається у їх суб'єктному складі (оскільки суб'єктами цих відносин, окрім фізичної або юридичної особи, є адміністративний суд та суб'єкти владних повноважень, які є публічними суб'єктами за своєю природою), крім того, ці правовідносини спрямовані на задоволення не тільки інтересів особи, але й – публічних інтересів; їх суб'єктний склад характеризується обов'язковою наявністю публічно-владного суб'єкта. Ці правовідносини можна вербально означити як «судові адміністративно-процесуальні правовідносини».

Отже, судові адміністративно-процесуальні правовідносини – це суспільні відносини, врегульовані адміністративно-процесуальними нормами, змістом яких є правовий зв'язок, що виникає між учасниками судового процесу під час здійснення адміністративного судочинства та виражається в наявності у них адміністративних процесуальних прав та обов'язків.

Об'єктом судових адміністративно-процесуальних правовідносин є поведінка, дії учасників судового процесу, їх законні інтереси, а також матеріальні правовідносини, з приводу яких виникають судові адміністративно-процесуальні відносини.

Суб'єктами судових адміністративно-процесуальних правовідносин є: адміністративні суди; учасники справи (див.: ст. 42 КАСУ), зокрема, адміністративна процесуальна правоздатність визнається за громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями (юридичними особами) (див. ст. 43 КАСУ); представники (див.: ст. ст. 55-60); інші учасники судового процесу (див.: ст. 61-71 КАСУ).

Список використаної літератури:

1. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Факт, 2003. С. 41.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.

3. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с. URL: studies.in.ua/ru/demskij-ef-admin-procesualne-pravo-ukrainu.html
4. Стеценко С.Г. Сутність адміністративного процесу: теоретичний погляд. *Право України*. № 4. 2011. URL: <http://www.info-prensa.com/article959.html>
5. Голосніченко І. П. Тлумачення та визначення основного категоріально-понятійного апарату Кодексу адміністративного судочинства. URL: www.vasu.gov.ua/nkr/nauk_praci/golosnichenko_1
6. МIRONIUK P.B. Сучасні наукові підходи до визначення місця адміністративного процесуального права та процесу в системі адміністративного права. *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 9. С. 8.
7. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 48. Ст. 436.

Ключові слова: судове адміністративне процесуальне право, адміністративне процесуальне право, адміністративне судочинство, предмет судового адміністративного процесуального права.

Ключевые слова: судебное административное процессуальное право, административное процессуальное право, административное судопроизводство, предмет судебного административного процессуального права.

Key words: judicial administrative procedure law, administrative procedure law, administrative legal proceedings, subject of the judicial administrative procedure law.

НЕГАРА РОДІОН ВІТАЛІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри адміністративного і фінансового права*

ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Головне призначення конкурсу, як відомо, забезпечення заміщення вакантних посад, що цілком і повністю актуально і для конкурсу у державній службі. Саме такий підхід було закладено і в Законі України «Про державну службу» (далі – Закон-2015) [1], оскільки в ньому вживається словосполучення «конкурс на зайняття вакантної посади державної служби». У зв'язку з цим підставою для оголошення конкурсу визнавалось фактично лише наявність вакантної посади.

Водночас, системний аналіз положень Закону-2015, практика їх застосування, а також об'єктивні потреби державної служби (своєчасного заміщення посад державної служби, забезпечення безперерйного функціонування державних органів) зумовлюють уточнення та розширення підстав для проведення конкурсу у державній службі. Так, змінами до ч. 1 ст. 22 Закону-2015, внесеними Законом України від 19.09.2019 № 117-IX [2] серед іншого, систематизовано і підстави проведення конкурсу, відповідно до яких конкурс проводиться, а саме:

- 1) на зайняття вакантної посади державної служби;